

عدالت می تواند

ایده فراگیری برای وفاق باشد

در نشست (پنل) «وفاق ملی و عدالت» تعدادی از کارشناسان به ارائه دیدگاه‌های خود در موضوع «وفاق ملی» و نسبت آن با عدالت پرداختند. در ابتدای این نشست سمیه توحیدلو پژوهشگر علوم اجتماعی به طرح نسبت مسأله عدالت اجتماعی و مسأله اجتماعی پرداخت و گفت: برخی وفاق ملی را عملاً هم‌پیوند همبستگی، تنظیم یا نظم اجتماعی که فاکتوری از فاکتورهای سرمایه اجتماعی است می‌دانند، اما مسأله این است که سرمایه اجتماعی خودش معلول است و نمی‌تواند عامل اولیه باشد و یکباره ایجاد شود و وفاق ایجاد کند، بنابراین ما نیازمند این هستیم که تعریفی عاملانه تر یا ابزاری تر از مفهوم وفاق داشته باشیم.

وی با بیان اینکه به دلیل مذکور از نظر مفهومی وفاق را به نوعی همخوان با مفهوم عدالت اجتماعی می‌دانم و از نظر روش یا ابزار آن را با مسئله اجتماعی یا حل مسئله اجتماعی هم‌پیوند می‌داند، افزود: مساله اجتماعی و عدالت اجتماعی با هم ارتباط دارند، یعنی انواع نابرابری‌های اجتماعی عامل پیدایش مسائل اجتماعی می‌شود. ذینفعان قدرت همواره در صدر می‌نشینند و مدعی حل مسئله هستند، ولی گاهی این حل مسئله‌ها و مداخله‌ها در بلند مدت نابرابری‌های دیگری می‌آفریند.

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اضافه کرد: آقای پزشکیان در ابتدا دو مفهوم وفاق و رفع تبعیض را مطرح کردند و من بیشتر روی رفع تبعیض تأکید می‌کنم چون معتقدم درک مسائل اجتماعی به نوعی با درک عدالت اجتماعی در کنار یکدیگر معنا دار می‌شود. وی ایجاد ساخت یا آسیب‌شناسی را یکی از مولفه‌های شیوه نامه برای وفاق توصیف و آن را اینگونه توضیح داد: این به معنی آن است که افرادی که در یک مسئله هستند آیا مقصر همان مسئله هستند؟ یعنی مسئله سرزنش قربانی. یعنی حاکمان برای اینکه از مسئولیت‌پذیری دور باشند مثلاً مشکل تانرازی را به گردن مردم می‌اندازند.

توحیدلو افزود: نکته دوم مسئله هژمونی و منافع همه است که به نوعی از طریق عقاید و باورها و ایدئولوژی‌ها اتفاق می‌افتد و یک عده قلیل منافع خودشان را به عنوان منافع همه جا می‌زنند و مدام می‌گویند اگر این اتفاق بیفتد به نفع همه است؛ مثلاً قیمت ارز گران می‌شود، در رابطه با افزایش قیمت بنزین حرف زده می‌شود و مدام گفته میشود حذف رانت‌ها به نفع همه است و این را به نوعی مسئله مردم می‌دانند. این‌ها جز مسائلی است که ما باید به آن بپردازیم و به شکل انضمامی دقت کنیم که اینها آیا واقعا مسئله مردم است و خوب یا خیر؟

پرویز امینی استاد دانشگاه نیز سخنران دیگر این پنل بود که ضمن ارائه تبیینی از معنای وفاق و نحوه تحقق آن اظهار داشت: به لحاظ تاریخی و انضمامی و نظری عدالت می‌تواند ایده فراگیری برای ایجاد اجماع و وفاق در سازماندهی جمعی باشد و بعد یک صورتبندی از آن در سازمان نهادی متناسب با این ایده شکل بگیرد.

وی با بیان اینکه آنچه که امروزه مورد بحث است و وفاق در سطح قوه مجریه مطرح می‌شود یک اشکال دارد، تصریح کرد: ایراد آن است که قوه مجریه خود یک نهاد رقابت‌پذیر است، نهادها به یک اعتبار به نهادهای اجماعی و رقابت‌پذیر تقسیم‌بندی می‌شوند در نهادهای رقابت‌پذیر، تنش چالش و نزاع پذیرفته شده است و قوه مجریه به این دلیل نمی‌تواند وفاق را نمایندگی کند چرا که خود از دل انتخاباتی بیرون آمده که در آن نزاع وجود داشته و دیدگاه‌ها و افکار متفاوتی وجود داشته‌اند و حالا تعدادی رأی یک‌گرایش سیاسی توانسته در انتخابات پیروز شود، وفاق اینجا بی معناست یعنی به لحاظ ایدئولوژیک قوه مجریه نمی‌تواند هم‌زمان ایده‌های رقیب‌را هم نمایندگی کند و اولویت‌های آنها را ببیند، بنابراین وفاق به این معنا برای قوه مجریه بلاموضوع است و باید در سطح کلان حاکمیت مطرح شود.

وی اظهار داشت: هیچ طرح تئوریکی برای عدالت نداریم، بدون یک طرح تئوریک همه سیاستگذاری‌های ما یا ایتر است، یا ناکارآمد یا به چیزی ضد خودش تبدیل می‌شود! نمونه آن اتفاقی که بعد از جنگ افتاد و به سمت تبدیل مدارس دولتی رفتیم و نتیجه آن ایجاد نابرابری‌های ساختاری بود.

محمدفاضلی:

باید ظرفیت حل مساله در کشور ایجادشود

محمد فاضلی گفت: توافق یعنی اینکه به جای اینکه یکدیگر را بفرساییم، ظرفیت حل مساله مشترک ایجاد کنیم. جوهره توافق بر شیوه جدیدی از توزیع منافع است، نمی‌شود همه منافع مربوط به گروه‌های خاص باشد و خواسته‌های گروهی دیگر همواره نادیده گرفته شود.

این استاد دانشگاه تأکید کرد: آلودگی هوا، ناترازی بانک‌ها و انرژی، ناکارآمدی بهداشت و درمان، ناکارآمدی آموزش و پرورش و .. درگیری‌های امروز ماست و باید مدل جدیدی از اقتصاد سیاسی را در پیش بگیریم که مردم و حکومت یکدیگر را نفرسایند، هزینه‌های اصلاح باید به شکل متوازی بین برخورداران و سایرین تقسیم شود. قصه و روایت جدیدی در ایران لازم است، نمی‌شود لباسی که دو سالگی تن

بچه کرده‌اید در چهل سالگی هم به تن او کنید و بگویید بسیار زیباست. قصه اقتصاد جدید، قصه روایت جدیدی از اقشار، قصه روایت جدیدی از زن، قصه روایت جدید از جوان، قصه روایت جدیدی از تولید و بروکراسی و توزیع قدرت لازم است. هدف باید مدیریت غیرخشونت‌آمیز خشونت و گذار به وضعیت رضایت‌بخش جدیدی بدون خشونت و بدون آسیب به ایران و مردم ایران باشد.

وی افزود: این قصه جدید باید روی زمین دستاورد داشته باشد، مساله واقعی ما تورم بالا، رشد اقتصادی صفریک دهه گذشته، سرمایه‌گذاری پایین، آلودگی آب و هوا، بحران جنگلها، بحران زلزله محتمل شهر تهران و .. است، مردم و حکومت باید روی زمین واقعیت و در دنیای واقعی به مساله‌هایی فکر کنند که روزانه مردم را می‌آزارد. توافق و وفاق یک ابزار است با ادبیات گسترده که خوشبختانه از یک فحش به یک واژه تئوریک تبدیل شده است و به شرطی که به آن پایبند باشیم.

فاضلی ادامه داد: در

دنیای سیاست عمومی اگر ماهی را به موقع نگیری، فاسد می‌شود و دیگر نمی‌شود کاری کرد. زمان زیادی نداریم که مردم و حکومت جهت‌کشتی را به سمتی هدایت کنند که از گزند طوفان‌ها رهایی یابند.

گفتمان وفاق شمرند

www.shahrvand-newspaper.ir

پیشرفت ایران تنها باتکیه بر شایسته‌سالاری تخصصی و همدلی ملی ممکن است

رئیس‌جمهور با تأکید بر اهمیت وحدت، انسجام و حرکت بر مدار حق و عدالت، خواستار کنار گذاشتن تعصبات قومی، جناحی و شخصی شد و تصریح کرد: پیشرفت ایران تنها با تکیه بر شایسته‌سالاری، تخصص و همدلی ملی ممکن است.

مسعود پزشکیان در «همایش وفاق ملی» با اشاره به اهمیت باورها و اصول اساسی در تصمیم‌گیری‌های کلان گفت: متن‌هایی که پیش‌تر تهیه شده بود، چارچوب‌هایی را منعکس می‌کرد که به آن‌ها معتمد، آنچه که باور دارم و پیش‌تر در جریان انتخابات نیز بر آن تأکید کردم، اصولی است که حول محور حق و عدالت شکل می‌گیرد.

دکتر پزشکیان با اشاره به اهمیت وفاق و عدالت در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی افزود: حق و عدالت تنها زمانی محقق می‌شود که بر اساس شواهد و مستندات روشن و قابل اندازه‌گیری عمل کنیم. مشکل زمانی آغاز می‌شود که فردی بخواهد صرفاً به دلیل جایگاه یا مقام، نظر خود را تحمیل کند. اینکه کسی بخواهد از موقعیت خود برای برتری طلبی استفاده کند، ظلمی آشکار است.

رئیس‌جمهور با تأکید بر مسئولیت‌سنگین حاکمان در برابر مردم ادامه داد: رأی مردم و مسئولیتی که بر دوش ما گذاشته شده، فرصتی برای خدمت است، نه برتری. هر یک از شما می‌توانستید در جایگاه من قرار بگیرید. تصور اینکه اکنون به مقامی رسیده‌ام و فردی خاص شده‌ام، آغاز سقوط و انحراف از مسیر است. وظیفه ما این است که با هم‌افزایی و همکاری کسانی که دانش و توانایی دارند، کشور عزیزمان ایران را به جایگاهی که شایسته آن است، برسانیم.

رئیس‌جمهور با تأکید بر اینکه قانون اگر بر اساس عدالت باشد قابل اجراست و اگر جناحی و دسته‌ای باشد مشکل ایجاد می‌کند گفت: ما از هر حرف درست و قابل اثباتی با آغوش باز استقبال خواهیم کرد.

وفاق بدون مشارکت و حضور مردم امکان‌پذیر نیست

جمعی از فعالان سیاسی اطلاع‌طلب و اصولگرا با تأکید بر این که برای تداوم گفتمان وفاق نیازمند گفتمان عمومی و اعتمادسازی و مشارکت مردم هستیم بیان کردند: وفاق بدون مشارکت و حضور مردم امکان‌پذیر نیست.

در نشست (پنل) «جریان‌های سیاسی و وفاق ملی» تعدادی از فعالان سیاسی به ارائه دیدگاه‌های خود در موضوع «وفاق ملی» و نحوه تحقق آن و مواردی که پیرامون آن مطرح است پرداختند.

سعید آجرلو فعال سیاسی اصولگرا عضو این پنل گفت: اگر ما روی مسأله کارآمدی به معنای حل مسأله ناترازی، بانک‌ها، بروکراسی دولت و مسائلی از این قبیل با هم توافق نداشته باشیم، سر مسأله دیگری هم وفاق نخواهیم داشت. گروهی هم که من آنها را نمایندگی می‌کنم در غیر از این مسائل با طرف مقابل توافقی نخواهد داشت. چون مسائلی که اینجا مطرح می‌شود مسائلی است که ما سال‌ها با آن‌ها مرزبندی داریم و از این به بعد هم خواهیم داشت. وی ادامه داد: اگر می‌خواهیم مشکل مردم را حل کنیم باید بتوانیم زندگی مردم را تأمین کنیم، مسائلی نظیر تورم و ارز را حل کنیم و بر سر حل این مسائل اجماع کنیم و جلو برویم. اگر وفاق و جریان‌های سیاسی اپوزیسیون حکومت شوند، کارشان تمام است. وفاق اصلاً استحاله جمهوری اسلامی نیست.

وی افزود: اگر کسی در وفاق دنبال تغییر قانون اساسی است؛ بنده می‌گویم، هرگز. اگر جریان وفاق تبدیل به اپوزیسیون نظام شود کارش تمام است.

قانون اساسی سند وفاق است

عماد بهاورد فعال سیاسی اصلاح‌طلب از سخنرانان این پنل، مشکل عمده در کشور را بحران تصمیم‌سازی و بحران تصمیم‌گیری توصیف کرد و گفت: این مسأله فراتر از همه بحران‌هایی است که می‌شناسیم. به عنوان مثال، یک‌گروه در رابطه با سیاست خارجی معتقد است باید مقاومت کرد و نباید توافق کرد، یک‌گروه دیگر دقیقاً ۱۸ درجه مقابل آن از توافقی‌تشن‌زدایی و تعامل صحبت می‌کند. یا در رابطه با مسائل فرهنگی داخلی یک‌گروه معتقد است باید سخت‌گیری بیشتری کرد و قوانین گذاشت، گروه دیگر برعکس روی آزادی‌های اجتماعی، حق پوشش و مسائل این‌چنینی تأکید می‌کند. یا در رابطه با انتخابات می‌بینید گروه‌های سیاسی اجتماعی که وجود دارند راه حل‌ها و نظرات کاملاً متضادی می‌دهند. سوال این است که حالا آن مرجعی که تصمیم‌گیرنده و تصمیم‌ساز است کدام یکی از این مسیرها را باید برود؟

این فعال سیاسی خاطرنشان کرد: این سلسله ضرورت وفاق ملی آنجایی پیش می‌آید که در مرحله تصمیم‌سازی بر سر مکانیزم‌های تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی توافق شود و معلوم شود کدام سند وفاقی قرار است حل مسئله و حل منازعه کند. قانون اساسی و سند وفاق است و البته شاید یک سند وفاقی مکمل قانون هم باید وجود داشته باشد که ببینیم چطور می‌شود تصمیم گرفت؛ چه در درون حاکمیت، چه در ارتباط مردم بین خودشان.

حاکمیت در موضوع وفاق اجماع دارد

سخنران دیگر این نشست **حسین نورانی** نژاد قائم‌مقام حزب اتحاد ملت بود که وی، تلقی خود از وفاق را یک نیروی سیاسی میانجی‌جامعه‌با حاکمیت اعلام کرد و اظهار داشت:

مشابه این تلاش قبلاً هم انجام شده و ما در گذشته مشابه این جریان را پشت سر گذاشتیم. در دوره اصلاحات رواداری گفتمانی که شاکله گفتمان آقای خاتمی و اصلاحات را تشکیل میداد قرابت زیادی با وفاق داشت، در انتخابات ۹۲ گفتمان اعتدال هم کاملاً قرابت داشت با گفتمان وفاق، اما دیدیم به یک وفاق پایدار منجر نشد.

این فعال سیاسی افزود: بنابراین گفتمان وفاق به نوعی موج چهارم است و من شخصاً خیلی امیدوارترم به این وفاق به دلیل تجاری‌که پشت سر گذاشتیم. ضمن اینکه ادبیات و رویکرد آقای پزشکیان به عنوان کاپیتان وفاق با این موضوع سازگاری زیادی دارد.

نورانی نژاد نکته قابل توجه این دوره را اجماع بیشتر در حاکمیت نسبت به این موضوع عنوان و خاطرنشان کرد: برخلاف سه موج قبلی، بخش قابل توجه‌تری از حاکمیت با مسئله وفاق همراه است. در موج‌های قبلی بخش قابل توجهی از قدرت همسویی نداشت و احساس نیاز نمی‌کرد، اما به هر حال الان توازن و اجماع بیشتری وجود دارد.

وفاق باید بین ملت و دولت باشد

محمد قوچانی از اعضای حزب کارگزاران سازندگی و عضو حقیقی شورای اطلاع‌رسانی دولت با بیان این‌که مقوله «ملی» بودن در عبارت «وفاق ملی» موضوعیت دارد، گفت: اساساً اگر وفاق را در چارچوب ملی آن نبینیم، وفاق تبدیل به یک پروژه مثل پروژه‌های اصلاحات، اعتدال، و حتی عدالت که در دوره‌های گذشته مطرح شدند، می‌شود. وی وقایع سال ۱۴۰۱ را باعث کاهش مشارکت مردم دانست و اظهار داشت: این امر سبب شد امروز نسبت به وفاق ملی احساس نیاز شود.

این فعال سیاسی – رسانه‌ای با بیان اینکه در این شرایط که یک آذربایجانی رئیس‌جمهور ایران شده خیلی برای ایران مهم است، چون آذربایجان همیشه پرچمدار وحدت ملی بوده . وی در توضیح مفهوم و غایت وفاق تأکید کرد: قرار نیست که وفاق بین جناح اصولگرا و اصلاح‌طلب باشد، هم چنین قرار نیست که این وفاق بین مجلس و دولت یا حتی بین خود اصلاح طلبان روزنه‌گشا و طیف دیگری از اصلاح طلبان باشد، اساس این باید بین ملت و دولت باشد.

قوچانی درخصوص جریان‌های سیاسی موجود در کشور اظهار داشت: به صراحت می‌گویم امروز ۴ اقلیت در کشور وجود دارد؛ اصلاح طلبان با وجود آنکه که پیروز انتخابات بودند اقلیت هستند، اصولگرایان با وجود اینکه نفر دوم انتخابات به نظر خودش رای قابل توجهی آورده اقلیت هستند، براندازان و انحلال طلبان اقلیت هستند، جریان پایداری که من آنها را اپوزیسیون درون نظام می‌دانم هم اقلیتند؛ ما هیچ کدام مان نمی‌توانیم یکدیگر را حذف کنیم.

باید وفاق‌های هوشمندانه‌تری با خود و جهان داشته باشیم

ساسان کریمی، استاد روابط بین الملل دانشگاه تهران درباره معناییی وفاق در عرصه بین‌المللی گفت: هر گفتمانی که دولت‌ها برای خود برمی‌گزینند باید به طور راهبردی، استراتژیک و بلند مدت به کار خود کشور آید. بنده با اینکه این وفاق باید به درد مردم و معیشت امروز آنها بخورد بسیار مخالفم و این در واقع عبارت پردازی دلچسب، زود هنگام و انحرافی است.

وی تأکید کرد: می‌توان با وفاق داخلی این گشایش را در روابط خارجی ایجاد کنیم. این مساله می‌تواند برای ترمیم اعتماد عمومی راهگشا باشد. امروز جامعه جهانی به واسطه نظم متفاوت نسبت به گذشته، بازیگران مختلفی دارد که دیگر منحصر به دولت‌ها نیستند و معادلات مختلفی از جنس معادلات اتحاد و اطلاعات و غیره ایجاد می‌کند که ما وفاق‌های هوشمندانه‌تری با کشورهای مختلف، در داخل منطقه و در محیط جهانی داشته باشیم.

وفاق به معنای اجماع نیست

حسین سلیمی، استاد روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی در ادامه این نشست با اشاره به اینکه پدیده‌های بین‌المللی و جهانی مانند اشیائ ثابت نیستند، گفت: ما دنیا را هرگونه نگاه کنیم، آنگونه می‌شود. اگر دنیا را پر از تنازع درگیری و دشمنی ببینیم زندگی ما در عرصه بین‌المللی پراز تنازع و دشمنی و تعارض خواهد شد.

این استاد دانشگاه در ادامه با بیان اینکه بعضی‌ها فکر می‌کنند وفاق یعنی اجماع، توضیح داد: اجماع در عرصه سیاست امکان‌پذیر نیست و رقابت و حتی مجادله در ذات سیاست است. وفاق سیاسی است که این رقابت را به کانال مثبت هدایت کند و در عرصه بین‌المللی هم همین‌گونه است و هرگز منافع بازیگران و کشورها مشترک نخواهد بود. بحث این است که چگونه این تعارض منافع و نگرش‌ها در یک مسیر مثبت رقابت‌آمیز قرار گیرد.

سلیمی با اشاره به اینکه اگر وفاق را به معنای اجماع و کنار گذاشتن اختلافات در نظر بگیریم هرگز چه در عرصه داخلی چه در عرصه بین‌الملل امکان‌پذیر نیست، گفت: اما اگر به معنای این بگیریم که «دیگری» در بسترجودی خود وجود دارد نه چیزی که مامی خواهیم آن زمان می‌آموزیم که چگونه در کنار یکدیگر زندگی کنیم. اگر ما هستی خود را با نیستی دیگری تعریف کنیم دیگری را وادار می‌کنیم که او هم هستی خود را با نیستی ما تعریف کند. اگر بخواهیم به یک امنیت پایدار دست پیدا بکنیم نیازمند روش‌های کاملاً متفاوتی با روش‌های اکنون هستیم.

وفاق خارجی به معنای مدیریت خصومت با جهان است

ناصر هادیان استاد روابط بین‌الملل هم در این نشست

در همایش «گفت‌وگوی ملی

راه دست‌یابی

همایش «گفت‌وگوی ملی درباره وفاق ملی» پنجشنبه ۲۰ دی در س

محمد جواد ظریف، هادی خانیکی، محمد فاضلی، الیاس

با اشاره به اینکه می‌توان از زوایای متفاوت وارد دنیا شد و بحث کرد، گفت: می‌توانیم با دنیا تعامل داشته باشیم و این تعامل می‌تواند شکل‌های متفاوت به خود گیرد. یک سمت این تعامل می‌تواند دوستی و سمت دیگر آن خصومت باشد و هنر دیپلمات این است که خصومت‌ها را به سمت خشنی بودن و بعد دوستی بکشاند. به نظر من این‌گرایش اصلی سیاست خارجی همه کشورها از جمله کشور ما باید باشد.

هادیان با بیان اینکه اصل نباید بر دعوا باشد و اگر متمرکز بر گفت‌وگو باشد بهتر است، گفت: در این چارچوب باید تلاش کنیم با کشورهایی که رابطه بهتری با ما دارند دوستی برقرار کنیم و با کشورهای دیگر اگر خصومتی است به سمت مدیریت کشانده شود. سیاست بین‌الملل، سیاست قدرت‌های بزرگ است و آمریکا، اروپا، روسیه و چین. در میان این کشورها، آمریکا قدرت جهانی و بقیه قدرت منطقه‌ای هستند و ما نیازمند تعامل با همه جهان هستیم.

این استاد دانشگاه در ادامه گفت: باید به سمت تعامل حرکت کنیم و برنامه‌ای برای بعد از مذاکرات و رفع تحریم‌های احتمالی داشته باشیم.

تک‌صدایی در سیاست خارجی محکوم به ناپایداری است

محمد حسین عادلی دیپلمات و اقتصاد دان با تأکید بر اینکه ریشه این وفاق از داخل شروع می‌شود ادامه داد: این وفاق باید در دو سمت قدرت و حاکمیت شکل گیرد و نظر آن‌ها باید برای اجرای یک سیاست خارجی عملی جلب شود. از سوی دیگر باید با مردم هم به وفاق رسید و اگر سیاست خارجی فاقد این دو باشد، پایدار و مقبول نخواهد بود و مورد استقبال کشورهای دیگر هم قرار نمی‌گیرد. هرگونه تک‌صدایی در سیاست خارجی محکوم به ناپایداری است.

وی تصریح کرد: واقع‌گرایی حکم می‌کند که بر اساس اندازه، قدرت و ظرفیت‌های کشورها پیش‌رویم؛ سیاست خارجی یک امر ملی است و وفاق در امر ملی بسیار مهم است و باید دید آیا در این امر ملی باید نگاه جناحی داشت؟ در نهایت باید از خود پرسید که کشوری که مردم آن دارای درآمد سالانه بالایی هستند بهتر می‌توانند ببندیشند و در عرصه بین‌المللی ظاهر شوند یا کشوری که مردن آن درآمد پایینی دارند. امنیت کشور زمانی تأمین می‌شود که نسبت مناسبی میان دارایی کشور با قدرت‌های دیگر وجود داشته باشد. برای زدودن تهدید باید به روابطی اندیشید که بر اساس آن مبادلات اقتصادی مناسبی برقرار شده باشد.

درباره وفاق ملی» مطرح شد

سایه‌های

سالن همایش‌های کتابخانه ملی با حضور رئیس‌جمهور پیشکیشان حضرتی و دیگر چهره‌های سیاسی و دانشگاهی برگزار شد.

تبدیل شود یا نه، به عملکرد دولت چهاردهم در این زمینه بستگی دارد.

نیاز به وفاق داریم تا بتوانیم ایران را یک منظومه هماهنگ ببینیم

هادی خانیکی استاد ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی در این نشست اظهار داشت: گفت‌وگو در مورد امیدو وفاق بسیار سخت است.

به نظر می‌آید که پنج زمینه وجود دارد. پنج کاستی هم وجود دارد که از منظر وفاق می‌توان به آن پاسخ داد؛ نخست در زمینه اجتماعی. تحقیقات و پژوهش‌ها نشان می‌دهند که جامعه ما به سمت تفرود فردی شدن و غلبه ارزش‌های مادی پیش می‌رود. وقتی جامعه فردی‌تر می‌شود، احتیاج به گفتمان یا رویکردی دارد که به نوعی جمعیت در آن رخ بدهد. اگر نهادهایی بیایند به این فردیت پاسخ بدهند یکی از مشکلات حل می‌شود. اگر نهاد دین، سیاست، آموزش، خانواده و رسانه گفت‌وگوها را به سمت جمعیت و گفت‌وگو که پایه وفاق است پیش ببرند، یکی از مشکلات حل می‌شود.

دوم در سطح جامعه مدنی. جامعه مدنی ماضعیف است. از مشروطه تا کنون هم همین گونه بوده است. نهادهای مدنی هنوز برای مشارکت و نقد هم تراز دولت نیستند. به ویژه در بحث تحزب و نهاد‌های صنفی حرفه‌ای ضعیف هستیم. سوم در نهاد دولت به معنی مجموعه نظام حکمرانی؛ در دولت تشتت و پراکنندگی یا به عبارتی عدم توافق بر سر مساله مشترک وجود دارد و ضرورت وفاق درون آن پررنگ است. چهارم در زمینه مناسبات یا روابط بین الملل؛ تهدیداتی که ایران امروز در نظام بین‌الملل با آن مواجه است جدی‌تر از قبل است و نیاز است در این زمینه برای بقای ایران هم نظری شکل بگیرد که جدا و فراتر از مسائل فردی و گروهی و منفعتی به آن فکر اندیشیده شود.

پنجم از نظر فرهنگی؛ گسیختگی‌ای که بین پاره‌های مختلف تشکیل دهنده فرهنگ ایران وجود دارد یعنی بین بخش اسلامی ایرانی، قیل از اسلام، بعد از اسلام، قبل از انقلاب، بعد از انقلاب، دوره باستانی و سپس دوره مدرن، این نیاز به یک نوع ایجاد وفاق دارد. تا بتوانیم ایران را یک منظومه هماهنگ ببینیم.

باید مسائل اجتماعی کشور احصا شود

سخنران بعدی، سعید معیدفر جامعه‌شناس و استاد بازنشسته دانشگاه تهران بود که سخنانش را این‌گونه آغاز کرد: امروز یکی از مهمترین مسائل کشور این است که اصلاً مسائل اجتماعی ایران چیست؟ باید مسائل اجتماعی کشور احصا شود. اگر بخواهیم بر این مشکلات فائق آییم باید مشکلات و مسائل اجتماعی کشور را اولویت بندی کنیم. ما نتوانسته‌ایم در اولویت‌ها نه در سطح دانشگاهیان نه در سطح سیاستمداران به توافق برسیم. ما در حوزه مسائل اجتماعی و اولویت بندی آن باید یک توافق نداریم.

اگر تاریخ را مطالعه کنید دلیل سقوط تمدن ساسانیان از وقتی آغاز شد که خواستند به نحوی این گشودگی را از بین ببرند و با رویکرد دیگری عمل کنند. صفویان هم بر اساس همین ایدئولوژی، نهایتاً ارتباط ایران را با دنیا قطع کردند و در نتیجه تضعیف شدند. امروز هم متأسفانه مشکل اصلی ما عدم گشودگی و عدم شناخت این جامعه و عدم توجه به مسائل اقتصادی است که ما را با دنیا درگیر کرده است.

ما نمی‌توانیم اولویت تعیین کنیم چون ایران را در سیر تاریخی آن ندیده‌ایم و استراتژی‌ای تعیین کرده‌ایم که جواب نمی‌دهد. وفاق زمانی مطرح می‌شود که مساله ایران، محور قرار بگیرد نه مساله این جناح و آن جناح. بنابراین چون مساله ایران راندا دیده می‌گیریم وفاق جواب نمی‌دهد.

در ساحت منازعه همه چیز قربانی می‌شود این داستان هنوز ادامه دارد

ابوالفضل دلاوری استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی به عنوان سخنران بعدی اظهار داشت: با بحث لغوی و مفهوم می‌توانیم به جایی برسیم، باید معنای یک واژه و زبان را در دستور و دغدغه‌ای که مطرح و به کار برده می‌شود فهمید. مساله وفاق در تبلیغات انتخابات ریاست جمهوری و بعد در دولت چهاردهم مطرح شد اما کجا و در چه شرایطی؟ جایی که صف بندی‌های عجیب و غریب تنازعی در انتخابات و البته بعد از آن شکل گرفت و به عنوان بدیلی برای یک رویکرد در سیاست تنازعی مطرح شد که در چند دهه اخیر مسلط بوده و آثار مخربی داشته است.

الان بحث موجودیت ایران مطرح است. در هم پیچیدگی سطوح داخلی و خارجی بحران هاتو بدیلش به مساله اساسی در داخل شکاف دولت- ملت و در خارج نزدیک شدن مخاطرات شدید امنیتی و موجودیتی به مرزهای کشور. در اینجا باید سریعاً وارد مرحله بعدی شویم. الان کاهش سطح تنش به سطح هیات حاکمه و آن هم بخش کوچکی از بلوک قدرت محدود است یعنی هنوز به سطح نیروهای سیاسی کشانده نشده است.

خود مرحله مدیریت منازعه باید آنقدر گسترش پیدا کند تا به همه عرصه‌های داخلی و خارجی کشیده شود. بعد از آن باید وارد فاز دوم یعنی تحول منازعه شویم که در آن موضوعات مورد اختلاف به چیزهای مثبت تبدیل می‌شود به جای چیزهای منفی. مرحله سوم یعنی حل منازعه هم ملزومات زیادی دارد که فقط بحث سیاسی نیست و نیازمند اصلاحات همزمان و موازی در شرایط فعلی ایران است. ما در حال حاضر به گزاره‌های همزمان نیاز داریم، نه اولویت بندی. ما امکان اولویت بندی نداریم؛ تمام مسائلمان به هم گره خورده است.

وفاق برای تعادل بین سنت‌های حقوقی در ایران کارآمدی دارد

سید حسین طباطبایی در پاسخ به این پرسش که وفاق برای پاسخ به چه مساله‌ای طرح شده است، بیان داشت دعوت می‌کنم تا از زاویه دید حقوقی و زاویه دید دانش حقوق و دانش تنظیم روابط بین اشخاص به این موضوع نگاه کنیم. شاید بشود از دید سنت‌های حقوقی تأثیرگذار بر قوانین اساسی ایران، وفاق را پاسخی به این عدم تعادل دانست. اکنون باید هر دوی این سنت‌ها را به رسمیت شناخت. باید میان این ۲ سنت تفاهم‌سازی کرد و وفاق در این حوزه می‌تواند نقش موثری ایفا کند. وفاداران هر دو سنت حقوقی تفاسیر متفاوتی از آن سنت دارند. وفاق می‌تواند، نزدیک‌ترین تفسیرها از هر دو طیف را انتخاب و میان آنها تفاهم ایجاد می‌کند. در وهله آخر اگر تفاهم‌سازی را به رسمیت شناختیم و باز هم چیزی روی زمین ماند، جز رجوع به رای اکثریت راهی وجود ندارد.

وفاق، به دنبال ساخت آینده است

پنل پایانی و جمع‌بندی این همایش با حضور «محمد جواد ظریف» معاون راهبردی رئیس‌جمهور، «الیاس حضرتی» رئیس شورای اطلاع‌رسانی دولت، «زهرا بهروز آذر» معاون امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور، «محمد فاضلی» جامعه‌شناس و استاد دانشگاه، «محمد رضا جلالی پور» فعال سیاسی اصلاح طلب و «کیومرث اشترینان» دبیر همایش برگزار و هر یک از سخنرانان به ارائه دیدگاه‌های خود پرداختند.

کیومرث اشترینان دبیر همایش در ابتدای این نشست تأکید کرد: باید ببینیم که هر یک از مردم ایران در مرحله نخست و در مرحله بعد دولت و حاکمیت چه وظیفه‌ای برای وفاق بر عهده دارند. مساله وفاق یا واگرایی از وفاق، مساله همه ماست و گریز ناپذیر است و همه ملت و دولت درگیر آن هستیم.

جنس وفاق، اتفاق‌سازی است

معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده به عنوان نخستین سخنران این پنل، برگزاری همایش وفاق را مثبت و آموزنده دانست و تأکید کرد: موضوع وفاق اولین بار با حضور دکتر پزشکیان وارد ادبیات سیاسی ایران شد، پیش از این نیز مفهوم آشتی ملی و گفت‌وگوی تمدن‌ها توسط آقای خاتمی مطرح شده بود اما مساله وفاق در دیدگاه دکتر پزشکیان را از زمان همبستگی میان مسلمانان در زمان پیامبر اکرم در صدر اسلام می‌توان جستجو کرد.

زهرا بهروز آذر گفت: جنس وفاق، اتفاق‌سازی است. ما برای دو آینده، وفاق می‌کنیم یکی آینده پیش فرض و دیگری آینده خلق شده است و ما در بحث وفاق به دنبال «آینده خلق شده» هستیم.

همبستگی اجتماعی نیاز مبرم جامعه امروز ایران است

رئیس شورای اطلاع‌رسانی دولت به عنوان دومین سخنران ضمن تقدیر از زحمات مجموعه معاونت راهبردی رئیس‌جمهور، تأکید کرد: وفاق و آثار و برکات آن را آزموده‌ایم، انقلاب اسلامی با وفاق ملی اوج گرفت و به ثمر نشست. متأسفانه با بروز اختلافات، کمی از وفاق دور شدیم، باز به صورت نسبی در زمان جنگ، با وفاق و با حضور همه اقشار به پیروزی رسیدیم. متأسفانه بعد از جنگ تفرقه‌هایی ایجاد شد اما امروز دکتر پزشکیان بازگشت به خویشانش را مطرح کردند.

الیاس حضرتی گفت: در همین چهار پنج ماه گذشته، اتفاقاتی افتاده است که شاید امکان آن در گذشته وجود نداشت. دکتر پزشکیان به دنبال حل مساله ایران است؛ سه مساله برای جامعه ایران اصل است، ابتدا حل مشکلات اقتصادی و معیشت است که لازمه آن حل مسائل بین‌المللی، حل FATF و مسائل جهانی است اما سومین که از همه مهم‌تر و فوری‌تر است همبستگی اجتماعی است. ایجاد امید و همبستگی نیاز ضروری مردم ایران برای مقاومت است.

وی افزود: مردم ایران باید احساس کنند که ایران متعلق به همه ایرانیان است، با ادامه بحث‌های وفاق به این گفتمان خواهیم رسید. وظیفه شورای اطلاع‌رسانی دولت است که این گفتمان را به مباحث قابل فهم در رسانه تبدیل کند و آثار در جامعه اشاعه دهد.

توافق‌سازی در سیاست داخلی را جدی بگیریم

محمد رضا جلالی پور با تأکید بر اینکه باید به سمت فهم و حل مساله حرکت کنیم، تصریح کرد: توافق‌سازی را در سیاست داخلی جدی بگیریم همانطور که در سیاست خارجی آن را جدی گرفتیم.

فعال سیاسی اصلاح طلب گفت: باید از وفاق و توافق‌سازی قبح زدایی شود اما باید بدانیم که وفاق به تنهایی کافی نیست. وفاق یعنی هم مسالگی و همکاری برای حل مسائل کشور اما نمی‌توانیم بدون ساخت دستاورد اقتصادی و نسبت دادن آن به معیشت مردم آن را محقق کنیم.

وی افزود: زیست پذیری پایدار ایران و حل مسائل مشترک، زمینه‌های تحقق وفاق است. باید ذی نفعان رشد و توسعه ایران در سطح جهان را افزایش دهیم و به دنبال نهاد‌های فراگیرتر و عادلانه‌تر باشیم.

جلالی پور تأکید کرد: وفاق از پایین به سمت بالا ایجاد شده است، شاید بیش از ۱۰ سال است که روی وفاق کار شده باشد و ما میوه آن را پس از ۱۰ سال برداشت می‌کنیم. وی گفت: وفاق شرکت‌سپاری برای تقسیم پست‌های دولتی نیست، تقسیم رانت بین رانت خواهان نیست، نادیده گرفتن مسائل مهم نیست، توافق مطلق حول همه باورها نیست. باید بدانیم که وفاق حداکثری و مقدر نیست اما وفاق حداقلی حول پایداری، بالندگی ایران و حل مسائل ملموس ممکن است.

محمد جواد ظریف:

«مردم» اصل وفاق هستند

معاون راهبردی رئیس‌جمهور با تأکید بر این که مردم اصل وفاق هستند، گفت: وفاق شرکت‌سپاری و دولت‌انقلابی نیست، بلکه به معنای شنیدن از مخالفان داخلی در دولت است اما مهم‌تر از آن شنیدن از ولی نعمتان یعنی مردم ایران است.

محمد جواد ظریف معاون راهبردی رئیس‌جمهور در پنل پایانی گفت: در همایش وفاق بسیار آموختم اما یادگرفتن به معنی توافق و موافقت با آنچه می‌شنویم نیست، ما می‌شنویم، شنیدن این امکان را می‌دهد که بهترین‌ها را انتخاب کنیم، شنیدن لازمه تعقل است. باید آماده باشیم که بشنویم، صحبت‌هایی شنیدیم که با آن موافق نیستیم اما باید اجازه دهیم مخالفان ما هم سخن بگویند. ظریف با اشاره به جنایات رژیم صهیونیستی در فلسطین گفت: آنچه اتفاق می‌افتد پست‌تر از آن چیزی است که حیوان انجام می‌دهد، این به این دلیل است که آنها خود را به دروغ قوم برتری می‌دانند.

وی افزود: اگر اجازه دهید ما دهن یک نفر خاموش شود، نهایتاً صدای خودتان شنیده نخواهد شد. در بازی حذفی آنکه حذف می‌شود، ماییم، چه در داخل و چه در دنیا. اگر در داخل به دنبال بازی حذفی برویم، حذف خواهیم شد و اگر در دنیا به دنبال بازی حذفی برویم، در نهایت حذف خواهیم شد. ظریف تأکید کرد: وفاق به این معنی نیست که همه مثل هم فکر کنیم، وفاق به این معنا نیست که به یکدیگر علاقه وافر داشته باشیم. اگر با زبان خوش با یکدیگر گفت‌وگو نکنیم، پراکنده خواهیم شد، زبان خود ضروری است اما دلیل ندارد هر حرفی که می‌زنیم را بپذیریم. داشتن دیدگاه‌های متفاوت موجب بالندگی است، جامعه تک‌صدایی جامعه‌ای مرده است، دنیای تک‌صدایی هم دنیایی مرده است. عده‌ای در دنیا به زور اسلحه می‌خواهند تک‌صدایی را حاکم کنند، بپذیریم که آمریکا هم نتوانست در جامعه بین‌المللی صداهای مخالف را ساکت کند، ما هنوز هستیم، به ما فشار آمده است اما هستیم.

وی در پایان تأکید کرد: ایران بسیار قدرتمند و ثروتمند است و بزرگترین ثروت ایران مردم ایران هستند.

وفاق، پذیرش

اصل همکاری و همگرایی اجتماعی است

نشست (پنل) سیاست‌گذاری وفاق ملی از جمله نشست‌های همایش «گفتگوی ملی درباره وفاق ملی» بود. جمعی از صاحب‌نظران حوزه اجتماعی با تأکید بر سیاست‌گذاری در کنار تعریف وفاق ملی بیان کردند: وفاق یک جور روحیه، گرایش، پذیرش اصل همکاری و همگرایی اجتماعی است.

علی اصغر پورعزت استاد دانشکده مدیریت دانشگاه تهران با بیان سؤالاتی از جمله وفاق بین چپ و راست است یا عامه مردم هم در آن دیده شده‌اند؟ آیا گروه‌های سیاسی مسلط امروز نماینده مردم هستند؟ چگونه می‌توان اقتدار را به مردم داد؟ مردم چگونه می‌توانند مقتدر شوند؟ توضیح داد: باید مردم شاخص‌هایی در دسترس داشته باشند که بتوانند حکومت را امر و نهی کند. ... ما حتی در پدیده‌های عینی مانند محیط‌زیست هم نمی‌توانیم به وفاق برسیم، چگونه می‌توانیم در مسائل ذهنی به وفاق برسیم؟

پاک‌سرشت استاد دانشگاه بوعلی سینا، نیز با بیان اینکه اعتماد نوعی تحلیل انتظارات طرفین از یکدیگر است، گفت: داده‌ها نشان می‌دهند که اعتماد نهادی به شدت در ایران ضعیف شده است. وقتی ۵۰ درصد از جامعه اساساً پای صندوق رای نیامدند و وفاق را چگونه تعریف کنیم که شامل همه جامعه باشد؟ جامعه را چه چیز در کنار هم قرار می‌دهد؟ تردید دارم که به درستی بتوانیم به سمت وفاق اجتماعی حرکت کنیم، چرا که جامعه به این جمع بندی رسیده که نهادمندی موجود و نظام سیاست‌گذاری در مسیر خیر عمومی که انتظار اصلی برای اعتماد است، حرکت نمی‌کند و در نسبت بین سیاست‌گذاری و وفاق ملی، نقطه اتصال، خیر عمومی است.

وی تصریح کرد: این دولت فرصتی تاریخی دارد تا بتواند با بازتعریف خیر عمومی مسائل را حل کند. این کار دشوار است، چون آورده مستقیمی برای گروه‌های سیاسی و دولت مستقر ندارد. ما در این مقطع به یک نظریه تغییر نیاز داریم که خیر عمومی را به درستی بازتعریف می‌کند. جامعه باید به مسیر درست نظام سیاست‌گذاری اعتماد کند اما این همدلی و تعریف مشترک از خیر عمومی وجود ندارد و خیر مردم از خیر نظام سیاسی و دولت جدا است.

زمانیان رئیس سابق مرکز بررسی‌های راهبردی، نیز با بیان اینکه اساساً اگر به دنبال وفاق هستیم، وفاق را در چه می‌بایم تجلی وفاق چیست؟ گفت: علی‌رغم همه آمارها و تحلیل‌ها، امروز، بهترین فرصت را برای ایجاد وفاق ملی حول مسئله ایران آینده داریم. جامعه امروز ایران دچار گسست‌های زیادی است. جامعه ایرانی متأثر از زیست‌بعد از انقلاب، تجربه خود را می‌نویسد. قضاوت خود درباره آینده قرار می‌دهد. جامعه ایرانی به شدت آماجگی دارد در مورد تصویر ایران آینده به وفاق برسد.

وی افزود: راه حل عملیاتی ایجاد این هم‌سفری این است که بتوانیم آینده خلق شده را با آینده پیش فرض در ذهن افراد ایرانی جایگزین کنیم. مسیر حرکت در این مسیر، رفع عدم‌پذیرش‌ها و عدم‌انجام‌ها است. مریم اسماعیلی فردی سیاست‌پژوه، دیگر سخنران این نشست گفت: وفاق می‌تواند با مصالحه و اتفاق‌سازی تعریف شود، اما دولت باید وفاق را در معنای اتفاق‌سازی در نظر بگیرد. نه مصالحه. مصالحه فرایندی کوتاه‌مدت با هدف مدیریت بحران، بدون برداختن و ریشه‌ها است. اما اتفاق‌سازی فرایندی طولانی مدت است که طی آن به مشارکت، گفت‌وگو، اعتمادسازی، ریشه‌یابی مشکلات و حل بحران‌های انباشت شده می‌پردازیم.

وی افزود: امروز جامعه این برداشت را دارد که دولت به جای وفاق، در حال مصالحه با بانیان وضع موجود است که قبلاً اقدام به خانه‌نشینی و حذف بسیاری کرده‌اند. اتفاق‌سازی باید یک روش سیاست‌گذاری عمومی در نظر گرفته شود. باید از پروژه‌های کوچک‌تری که کمتر محل مناقشه است، شروع کنیم و آن را به حوزه‌های بزرگ‌تر تسری دهیم.

حلی ساز پژوهشگر حوزه محیط‌زیست نیز محیط‌زیست را گروگان گروه‌های سیاسی و ارکان قدرت توصیف کرد و افزود: اساساً علاقه‌ای به وفاق در حوزه محیط‌زیست وجود ندارد. شرایط امروز محیط‌زیست می‌تواند کل کیان و ساختار نظام را دگرگون کند زیرا محیط‌زیست به یک منع‌سیاستی و ضدسیاست تبدیل شده است.

اشترینان دبیر علمی همایش وفاق ملی و آخرین سخنران این نشست، تصریح کرد: وفاق مشکل و مساله همه مردم جامعه است. مساله این است که ما در عین تفاوت‌ها چگونه با هم زندگی کنیم زیرا مساله با هم بودن است.

وی افزود: گاهی برای سیاست‌گذاری نباید تعریف مفهوم کنیم و گرنه در دام می‌افتیم؛ مثل مفهوم آزادی و وفاق هم همینطور است.